

השנה 1896. על הרי נפתלי בצפון הרחוק, אל מול רוחות החורף הקרות, מבודדת מכל יישוב ומוקף כפרים ערבים, הולכת ומוקמת עוד מושבה מבית היוצר של הברון רוטשילד. המושבה, מטולה, תיבנה בתוך רכסיה הצפוניים של מדינת הגליל, מקום שעל פי תיאורו של אליעזר בן יהודה שנכתב באותה השנה, "רוח מחיה ואוויר מבריא מנשבים בו בכל ימות השנה. מקום שבו המים מתוקים, האדמה דשנה וכבר מהיום הראשון יכולים החלוצים לשבת איש תחת תאנתו וזיתו, כי הרבה מטעי גפן ותאנים וזיתים כבר מוכנים ונושאים פרי".

מטולה היא היישוב הצפוני ביותר בישראל. מושבה פסטורלית מוקפת רכסים גבוהים שבחורף מעוטרים בנגיעות מכחול עדינות של שלג, מרבדים של רקפות וכלניות באביב ובקיץ מלאות סביבותיה עצים עמוסי תפוחי עץ אדומים. זהו מקום של בתי אבן עתיקים בסגנון אירופי מעוטרים בקשתות מזרחיות, של מסעדות קטנטנות עם שולחנות עץ ומפות פרחוניות, אבל בעיקר - מטולה היא מעיין פורה של סיפורים ושל אגדות.

אהוד נישטיין, שסבו וסבתו היו חלק מ־59 המשפחות שנבחרו על ידי אנשיו של הברון רוטשילד להתיישב במטולה לפני יותר ממאה שנה, מצביע בהתרגשות לעבר מפל עיון - אחד מארבעת המפלים המקיפים את היישוב. רעש מימיו הזורמים נשמע מהצימרים שכחצרו ביתו ובעיניים נוצצות הוא מצטט את המשורר דוד שמעוני שביקר במטולה ב־1901: "הכפר הוא קטן, בתים שורותיו, אבל סביבותיו תאוה לעיניים. הרי נפתלי, עוטרים לו מנגד, חרמון מצפון, עונדהו בשגב".

"זאת בדיוק מטולה", אומר אהוד. מטולה היא כמו שיר של לוין קיפניס, או דוד שמעוני, או ביאליק, של המשוררים הגדולים של התקופה שהיו מגיעים להינפש במטולה.

"למטולה תעפיל, את הקדחת תשפיל ואת עצמך תציל", הוא מצטט את מה שיכול בקלות להיחשב כסלוגן הראשון של התנועה הציונית בישראל - סיסמה משנת 1901 שנועדה לשכנע את החלוצים להגיע למטולה כדי להחלים מהקדחת.

היום אולי כבר אין יותר ביצות בישראל, אבל יש מחלה שבסלנג הגלילי מכנים אותה קדחת המזגנים. "אנשים מגיעים הנה בשביל לברוח מהמזגנים", צוחק אהוד. "במטולה, אפילו באמצע אוגוסט, אתה צריך ללבוש סוודר".

מטולה היא מושבה קטנה עם היסטוריה גדולה. השנים הראשונות עברו על המתישבים בהתמדות עם מחלות,

צפונבון

במטולה נעים גם בקיץ והיא מציעה מטעי תפוחים אדומים, מפלי מים גועשים, כמויות גדושות של היסטוריה ישראלית וגם פינוקים מודרניים. היטיבו לנסח אבותינו כבר ב־1901: "למטולה תעפיל, את הקדחת תשפיל ואת עצמך תציל". קדימה, לגליל

מאת אלדד גלאוד

גניבות, וקשיים מסוגים שונים. עם הכיבוש הבריטי של ארץ ישראל ניתן הגליל למשמרת לצבא הצרפתי, שהזניח את אכיפת החוק והאזור הפך למערב פרוע של ממש. עד כדי כך היה רע מצבם של בני מטולה, שהם נאלצו לנטוש את המושבה הצעירה ב־1920. בית הכנסת ובית הספר של היישוב נשרפו והרכוש נבזז ונהרס. המתיישבים חזרו למקום לאחר זמן קצר ובנו את מטולה מחדש, אולם מהר מאוד נקלעו למרכזו של קונפליקט נוסף - מלחמת העולם השנייה, שבה היו כלואים בין לבנון, שנשלטה על ידי ממשלת וישי הצרפתית תומכת הנאצים, ובין הבריטים ששלטו בארץ ישראל. במלחמת השחרור לחמו בני המושבה בקו החזית מול הצבאות התוקפים מצפון ושכניהם הערביים, ולמעשה נשארו בקו האש עד לכיבוש רמת הגולן ב־1967. בשנים שלאחר נצרבה המושבה בזיכרון הקולקטיבי הישראלי גם בשל מלחמת לבנון שהשפיעה רבות על אורח החיים המושבה. חיילים וג'יפים של הצבא היו בה חיזיון יומיומי, ואחד המקומות המפורסמים שנכרכים בשמה הוא הגדר הטובה שהוקמה כדי להוות נקודת עזרה הומניטרית לתושבי דרום לבנון. במשך השנים התפתחה הגדר הטובה לאתר תיירות בינלאומי. מאז נסיגת צה"ל מלבנון נסגרו הגבולות ועימם גם הגדר הטובה, אולם תושבי מטולה מספרים כי היחסים הטובים עם תושבי דרום לבנון, שהתחילו עוד הרבה שנים לפני קום המדינה, נשמרים.

שחורה במצב טוב

מטולה היא מקום עם תודעה היסטורית מפותחת. קודם כל, גשו לרחוב הראשונים, רחובה הראשי של מטולה, שהוא לב לבו של היישוב הקסום. זהו ללא ספק אחד הרחובות הנעימים ביותר להליכה שתמצאו בישראל. הרחוב מציע מנות גדושות של רוגע ורומנטיקה כפרית. הוא נבנה כארבע שנים לאחר הקמת המושבה ומרוצף בבניינים עתיקים, חלקם בני למעלה ממאה שנה, ובשלטים חדשים המספרים למטייל על ההיסטוריה של כל בניין ושל המשפחה אשר התגוררה בו.

רחוב הראשונים מתחיל בספרייה (הראשונים 1, 04-6950777), המבנה הציבורי הגדול, שבעבר שימש בית הספר של המושבה ובמשך השנים שודרג לספרייה ציבורית. בניין נוסף הוא בית הרב, אשר היה מקום משכנם של רבני המושבה, ונשתמר בצורתו המקורית מאז 1902. במשך השנים הפך הבניין להיות בית האיכר והוא משמש כיום ארכיון ומוזיאון. בניין נוסף שכדאי לבקר בו הוא בית הכנסת של המושבה. אנקדוטה

חפלי עיון

אנשים מגיעים למטולה כדי לברוח מהמזגנים. כאן, אפילו באוגוסט לובשים בערב סוודר

04-6997184) נבנה בשנת 1936 על יסודות הבית המקורי מ-1896, השנה שבה נוסדה מטולה. המאכלים שמוגשים בבית האוכל של משפחת לישנסקי מתבשלים באותה טכניקת בישול כבר יותר ממאה שנה והם מהולים בניחוחות של חלוציות, רומנטיקה, מחתרת וריגול. כמו הארכיטקטורה של הבית, גם התפריט משלב בין אלמנטים מהמטבח המערבי לקולינריה התורכית-ערבית. במנות העיקריות מומלצת קדרת האוסובוקו טלה, המבושל עם ירקות שורש ועשבי תיבול ומוגש על מצע של פירה נוזלי בשמנת. מנות מומלצות נוספות הן מרק היוגורט במחית נקטרינות ואפרסק לבן המזוגג בשמן זית, וכמו כן עוגת התפוחים מתפוחי מטולה. המחירים לארוחה הם בין 77 ש"ח ל-97 ש"ח והשפית, קלרי לישנסקי, מבטיחה שהמקום אינו מציע רק מזון משובח אלא גם סיפורים מרתקים על אודות ההיסטוריה של מטולה וההיסטוריה הפרטית של משפחת לישנסקי. עוד ברחוב הראשונים, במבנה אותנטי מהמאה ה-19, ממוקמת מסעדת בת האיכר (ראשונים 21, 04-6997177). המסעדה הוותיקה הוקמה על ידי בניה של אסתר לויט, זוכת פרס ישראל, שנודעה כ"דודה של החיילים". בתוך המסעדה, בין קירות האבן והמוץ אפשר עדין להריח את ניחוח עוגות התפוחים המפורסמות שגברת לויט נהגה לאפות

מספרת שבית האמנויות שופץ על ידי ראש מועצת מטולה, שהעניק את הבניין ל-24 אמנים מקומיים להציג בו את עבודותיהם. מהמקום נשקף נוף מדהים של הרי נפתלי ושל בקעת הלבנון וכן של החרמון וסוריה.

לטעום קצת היסטוריה

לאורכו של רחוב הראשונים ניתן למצוא חלק ניכר מהמסעדות המשובחות של מטולה. בית לישנסקי (הראשונים 42,

מעניינת שקשורה לבית הכנסת, מזכרונם של זקני מטולה, היא הריב הגדול של שנת 1901. באותה תקופה פקידי הברון הגיעו למסקנה כי היחס בין כמות המשפחות לכמות האדמות במטולה הוא הגורם לחוסר ההצלחה הכלכלית של המושבה. הוחלט כי כמה מ-59 המשפחות הראשונות חייבות לעזוב את המושבה כשהסלקציה תיעשה על פי סכסוך עתיק שהיה קיים בין המתישבים על נוסח התפילה בבית הכנסת. רוב התושבים, שהיו אשכנזים חסידים, התפללו על פי הנוסח הספרדי ורק מיעוט מהם שהיו ליטאים התפללו על פי נוסח אשכנז. על מנת לפתור את הסכסוך הוחלט להעביר את הליטאים אל המושבה יבנאל ומאז ועד היום התפילה במטולה היא בנוסח ספרד. מקום נוסף שכדאי לבקר בו הוא בית האמנויות (הראשונים 6, 052-2354885), בית עתיק ששופץ והפך לגלריה לאמנות מודרנית. אורנה ווינברג, מנהלת הגלריה,

אירוח גילי

מטולה מציעה עשרות חדרי אירוח וצימרים המפוזרים ברחבי המושבה. אחד מהם הוא בגורן (הגורן 14, 04-6940464), חמש דקות הליכה ממפל עיון. המקום שייך למשפחת נישטיין ומציע ארבע יחידות משפחתיות, ארבע יחידות זוגיות וסוויטה מפוארת. החדרים ממוקמים סביב מדשאה גדולה עם בריכה ועצי פרי והמחיר הוא כ-500 ש"ח ללילה כולל ארוחת בוקר. מקום מומלץ נוסף הוא אחוזת רוזנטל (דובדבן 3, 04-6940791). באחוזת שמונה יחידות זוגיות היכולות להשתדרג ליחידות משפחתיות. החדרים מפוזרים סביב רחבה דשא גדולה עם המון עצי פרי, פינות ישיבה ופינת ברביקיו. מחיר יחידה ללילה הוא כ-500 ש"ח כולל ארוחת בוקר. לאורכו של רחוב הראשונים ממוקמים כמה מלונות, כשהידועים הם מלון אלסקה אין (04-6997111), מלון הארזים (04-6997143) ומלון המבריא (הראשונים 52, 04-6997337). המחירים לזוג הם בין 400 ש"ח ל-600 ש"ח וכוללים ארוחת בוקר.

חמש לא רחוק

למעוניינים לצאת לטיול רגלי מחוץ לעיר קיימות כמה אפשרויות מרתקות. הראשונה היא מסלול הליכה של שעה וחצי לאורך נחל עיון, דרך ארבעה מפלי מים מרהיבים, מפל עיון, מפל הטחנה, מפל האשד ומפל התנור. בתקופה האביב מסלול זה עמוס במבקרים הבאים להתרשם מהזרימה החזקה של המים ומפריחה נדירה של עשרות פרחי בר. מקום נוסף הכרוך בנסיעה קצרצרה הוא מצפה דוד ע"ש הרמטכ"ל דוד אלעזר ז"ל, הממוקם מעל למטולה ומשקיף על הסביבה. בדרך אל המצפה תוכלו גם לבקר בעתיקות העיר המקראית "אבלה בית מעכה", עיר המזכרת בספר שמואל ב'. מלבד זאת הגליל העליון מציע אפשרויות נוספות לבילוי תרבותי ונעים, בלי פקקים, צפצופים, עצבים וזיעה. מספר דקות נסיעה ממטולה לכיוון קריית שמונה יובילו אתכם אל המוזיאון לצילום בגן התעשייה של תל חי (04-6950769), שם מוצגות תערוכות מתחלפות, בעיקר של צילום. מקום נוסף הוא בית השומר (04-6941565), מוזיאון להיסטוריה של ארגון השומר הנמצא בקיבוץ כפר גלעדי, גם כן דקות ספורות ממטולה. בכפר גלעדי תוכלו לראות גם את הסליק הסודי מלפני קום המדינה, שנחשף רק לאחרונה. מוזיאון נוסף המצוי בסביבה הוא המוזיאון לטבע בקיבוץ דן (04-6941704), שם תוכלו לראות מגוון עשיר של הצומח והחי בגליל העליון. ●

פארק קנדה. כפר אימונים באווירה אירופית

ביחז של זמי. עמוס כלי נגינה

שלם וכיבוד קל (80 ש"ח). מרכז קנדה (04-6950370) הוא כפר אימונים באווירה אירופית, שגולת הכותרת שבו היא שני אולמות החלקה על הקרח הגדולים והמשוכללים בישראל. אחד המשטחים הוא ברמה אולימפית ומתקיימות בו תחרויות החלקה ארציות ואף תחרויות בינלאומיות. כמו כן אפשר למצוא במרכז שתי בריכות שחייה, האחת מקורה ומחוממת והשנייה קיצית, מרכז ספא משוכלל, אולמות סקווש, כדורעף, כדורסל, ג'ודו, באולינג וכדורגל. אין ספק כי הנוף הגלילי, אוויר ההרים הצלול והאדרנלין של פעילות גופנית יעניקו לכם חוויה בלתי רגילה.

לאלפי החיילים ששירתו בגבול הצפון. כיום המסעדה מנוהלת על ידי שף הכשר יוסי ווינטראוב כשהתפריט מציע מגוון מנות, החל מספייר ריבס טלה מבושל בדבש וסויה המוגש על מצע פירה ברוטב ברביקיו חריף מתוק (89 ש"ח) וכלה בשטרודל מתפוחי מטולה שנאפה במקום.

חצוצרה טיבטית וסקווש

"תיבת הנגינה של זמי" (מצפה החולה 5, 04-6997073) הוא שם קוד למסע קסום אל תוך ההיסטוריה של התרבות האנושית דרך התפתחותם של כלי מוזיקה שונים. זמי הוא כינוי לאיש בגיל העמידה, עם שיער מחושמל ומשקיף קרן עבות, שהוא מוזיקאי מחונן המתגורר במטולה וגם פותח את דלת ביתו בפני מבקרים שמעוניינים לצאת אל מסע מוזיקלי עם יותר ממאתיים כלי נגינה המצויים בביתו. בין היתר מצויים שם צ'מבלו עתיק, עוגב, חצוצרה טיבטית, חמת חלילים, קונכייה מהודו ומונוקורד - חצי פסנתר חצי כינור. ניתן לקבל סיור קצר על קצה המזלג הכולל מופע של זמי על מבחר מהכלים (40 ש"ח) או ביקור ארוך הכולל קונצרט